

hava hug at gera nógv av, men bæði hildu kortini, at tað bar til at geva handritið út. At »Blíð er summarnátt á Føroyalandi« síðani fekk eina ovurhond mót-tøku kom tí eitt sindur óvart á meg. Hóast eg hevði arbeitt við bókmentunum hjá øðrum í eini 25 ár, so dugdi eg illa at meta um mína egna skrivning. Líka til nakrar dagar eftir útgávuina av »Blíð er summarnátt á Føroyalandi« var eg stórliga í iva, um nakar yvirhøvur fór at tíma at lesa hana.

Afrat hesum kom ein lógin kensla av at hava skift síðu. Frá at hava skrivað um verkini hjá øðrum, legði eg nú sjálvur eina skaldsøgu fyri almenningin. Upp undir ólavskvæði hitti eg í LMS ein gamlan vinmann frá lestrar-árunum. Vit prátaðu um leyst og fast, og eg fortaldi honum um skaldsøguna sum var ávegis. Hann fór at flenna og segði fleiri ferðir upp í saman: »At tú torir! At tú torir!« Hver skal siga: Nú verður tað tú sum fært av grov-filmi.

Tittulin

Sum nevnt, so eigur ein høvundur ikki at tolka sitt eina verk, men hvussu so við titlinum? Tað er torført at gera ein-tittul sum ikki onkursvegna tekur støði til innihaldið, og júst tað er jú skyldan hjá lesaranum. Umberto Eco, sum dæmar væl at vera avgjörður, vil vera við, at ein titill tvørturímóti at bera greið boð eigar at ørkymla.

So langt sum Eco vil er nú ikki fara, men eg eri samdur í tí, at titlurin ikki má avdúka ov nógv ella vera ov fyrarkantaður. Í norðureuropeiskum bókmentum hevur tað verið vanligt at brúkt navn við á høvudpersóninum sum titill: Robinson Crusoe, Tom Jones, David Copperfield, Lykke Per. Tað er passaliga einkisigandi. Í mínum føri, nú tað snúði seg um eina krimisøgu, var tað tó ikki upp á tal. Eitt skiftið brúkti eg arbeiðstittulin »Tann langa náttin«, men tað nervaði meg, at ein stuttssøgn hjá Heðini Brú eitur »Hin langa náttin«. Haraftrat minti hesin titill dekan og nógv um »The Big Sleep« og »The Long Good-Bye« hjá Raymond Chandler, og honum mátti eg ansa mær fyri.

Ímeðan hevði eg funnið fram til yrkingina hjá Janusi við byr-anarreglunum: »Blíð er summarnátt á Føroyalandi / blíð og sorgarfull á somu tíð -, og endareglunum: »stutt er summarnáttin, og brátt / doyggja vit á kavanátt«. Hesar reglur helt eg hóskaðu væl til eina krimisøgu sum fer fram í Føroyum á sumri. Men enn vóru allar súðir ikki syltar.

Tá ið skrivningin nærkaðist endanum fór eg aftur at ivast í titlinum, og eitt stutt bil var eg líka við at nevna bókina »Deyðin í Vágshotni«. So aftur eina tíð »Tann langa náttin«, men loksins bleiv tað reglan hjá Janusi. Tann ivi, sum eyðkendi valið av titluni á fyrstu skaldsøguni, endurtók seg ikki í sambandi við tær eftir-fylgjandi. Kanska var tað ótryggleikin við at geva eina skaldsøgu út sum í sínum lagi speglaðist í tí ótrygga titil-valinum?

Hver skrivar hvønn?

Tá ið tú skrivar bók, skapar bókina fyri ein part seg sjálva

ávegis, blandar seg upp í skriv-ingina - samsvarendi teimum karmum, sum høvundurin hevur sett, sjálvandi. Soleiðis eisini her. Eg legði sum nevnt fyri við fyrsta kapitlið - ikki prologinum - og skuldi so hava eina grund til, at Hannis skuldi heim. Her kemur prologurin upp í spælið. Tá ið Sonja Pætursdóttir so er blakað væl og virðiliga út av Støðlafjallið, skal ein grund til hetta finnast. Her ivaðist eg eitt sindur. Í fyrstani skuldi ein føroyingur, ein kvinna, sum undir 2. Krignum hevði arbeitt saman við týskum standa aftanfyrir. Sonja finnur út av hesum og verður dripin. Spakuliga komu fyrrarnir úr Paraguay upp í leikin, og nøkulunda um somu tíð hellini við Sjeyndir. Í fyrstu atlogu høvdu hesi bæði fyrbrigdi einki við hvørt annað at gera - var bara hugtakin av hesum hellum, men so kom eg fram á skrivning um hvorna tjóðbankagullið í Italia o.s.fr. o.s.fr. verður søgu-gongdin so líðandi vovin saman.

Áðrenn italienska gullið hevði eg havt í hyggju at brúkt týsku kodumaskinuna Enigma sum eitt slag av spenningskapara. Til dømis kundi tað verið hon, sum varð funnin umborð á kavbátinum í hellinum við Sjeyndir, og enska Operation Ultra skuldi so eisini á pallin. Tá ið gullið kom uppi, bleiv hendað leiðin slept. At áðrenn enn eg halda hesa kodu-maskinu og loyðarmálina í tí sambandinum vera spennandi sæst av, at enski spennings-høvundurin Richard Harris fyri stuttum gav út skaldsøguna »Enigma« um bakið við at finna greiðu á týsku kodunum.

Ætlanin við »Blíð er summarnátt á Føroyalandi« var fyrst og fremst at undirhalda og royna at gera hetta á einum livandi føroyskum máli. Helst skuldi tað vera soleiðis, at tann sum las bókina las ikki varnaðist málið, men hvarv inn í søgugongdina. Krimisøgan hugtekur mong, og hon er tí nýtlig í so máta. Lesarin verður bæði fangaður av óhugna og kanska eisini av sam-felagskritikki - sum í nútíðans skaldsøguhøpi næstan bara finst í krimisøgu - men ivaleyst fyrst og fremst av hesum, at alt snýr seg um at hava varhugan av onkrum. Á næstan øllum livsins økjum snýr tað seg um at finna orsøkina til hetta ella hatta, at finna tann seka. Krimisøgan er hendað leitan í ófalsaðari út-gávu, og í krimisøguni fært tú eina loysn, mótsett í tí flekta modernaða veruleikanum.

Fleiri ummælir heftu seg annars við, at tað á bakpermuni stendur: »Umframt at vera krimisøga er »Blíð er summarnátt á Føroyalandi« løtumynd av føroyska nútíðarsamfelag-num«. Ummælini mettu, at eg gjørdi ov nógv av. Í hesum eri eg nú bara hálvavegna sekur. Tað var ein bókmentakunnig kvinna, sum helt at hendað síðan átti at verða nevnd, og fyri mín part var og er bókini fyrst og fremst ein krimisøga. Kortini vil eg halda uppá, at tað gjøgnum viðmerk-ingarnar hjá persónunum til ymisk fyrbrigdi, verður gjørd ein (keipu)mynd av føroyska samfelagnum.

Jules Verne

Allar søgur snúga seg um søgur sum: áður eru fortaldar, og allar bókur eru á ein hátt um aðrar

bókur. Tvs. at tú altíð skrivar inn í eina bókmentalgan saman-hang. Hesin intertekstualitetur ella millumtekstasamband get seg sjálvsagt eisini galdandi í minari skrivning. Tað spælið, sum tíðliga í skaldsøguni fer fram við telduni hjá Sonju Pætursdóttir, har 7-dir verður til Sjeyndir, hevur óheiniðis íblástur frá Jules Verne.

Mær hevur altíð dámt bók-urnar hjá Jules Verne væl, og kanska einahelst »Ferðina inn í jørðina« (*Voyage au Centre de la Terre*), har nakrir mans gjøgnum ein gosop í Snæfellsjökli fara djúpt inn í jørðina. Tað, sum bendir teir á hesa leið, er ein lepi sum dettir úr einari gamlari út-gávu av Heimskringlu. Bæði lepin og Heimskringla eru skriv-aði við rúnum(!) - Jules Verne er ikki altíð so neyður á øllum økjum - og harumframt er lepin í kodu. Eg las ikki »Ferðina inn í jørðina« umaftur ella so mikið sum kagaði í hana, men helt meg til ta kenslu sum minnið um kodulepan hevði sett í mínum huga. Tað var so nakað tað somu kenslu, sum eg royndi at fáa fram við gátuni um 7-dir. Spælið við telduni er millum teksta-skriving í mun til minnið um eina aðra bók.

Hammett og Chandler

Picasso segði um savnið hjá sær av etnografica, at tað var eyg-leiðari til hansara list heldur enn fyrirmynd. Lutirnir eru hjástaddir og kaga yvir økslina á lista-manninum, meðan hann arbeiddir.

Nakað á sama hátt føli eg, at fyrst og fremst tann amerikanska traditiónin er hjástadd, tá ið eg skrivi. Eg kenni hana, og hon situr til borðs, meðan eg arbeiddi, men eg royndi ikki at skriva sum Dashiell Hammett ella Raymond Chandler. Teir eru annars rætti-liga ólíkir. Heldur er tað so, at eg royndi at ansa mær, so eg ikki hermi teir. Tá ið eg á sinni fór undir »Blíð er summarnátt« einferð tíðliga á heystið 1989, tordi eg ikki at lesa nakað yvir-høvur eftir Raymond Chandler, tí at eg fryktaði fyri, at hann fór at hava ov stórt árið á mína skrivning. Í eina seytjan ár hevði eg annars lisið meginpartin av

skaldskapinum hjá honum á hvørjum ári. Hendað ræðslan ella hvat tú skalt kalla tað fyrri meistararum hevur gjørt, at eg ikki havi lisið hann aftur fyrr enn í summar. Annars føli eg eisini íblástur frá bergensaranum Gunnar Staalesen og bókunum hjá honum um Varg Veum og honum á baki fleiri øðrum norðurlenskum høvundum.

Krimihøvundurin Robert B. Parker skrivar um høv-uds-persónarnar hjá Dashiell Hammett, at teir hava ongar illu-siðir, men royna kortini at rætta upp á tað, teir halda er skeivt. Mín høvuds-persónur, Hannis Martinsson, hevur nakað tað sama ótrygga støði. Einki er at trúgva uppá, men fyri tí er ikki alt loyvt. William Heinesen endurgevur einastaðni Christian Matras fyri at hava sagt, at í staðin fyri trúgv kemur moralur. Hjá Hannisi Martinssyni er tað loksins persónligur moralur og ikki ein samfelagsligur. Hóast hann kanska ikki hevði tikið fullkomiliga undir við orðunum hjá Chandler um Philip Marlowe: »P. Marlowe hevur líka nógv sosiala samvitsku sum ein hestur. Hann hevur eina persón-liga samvitsku, og tað er heilt eitt annað mál«.

Hannis á øðrum sinni

Eg fór undir »Gráan oktober«, áðrenn »Blíð er summarnátt á Føroyalandi« var komin út og skrivaði beinanvegin einar 30-40 síður. Men so kom ymiskt upp á tvørs, og eg mátti leggja hana frá mær. Eg havi í sambandi við báðar bókurnar um Hannis Martinsson gjørt nógv research, og stundir vóru ikki til tann nógvá skriva. Í staðin fór eg undir at skriva »Brennivargin«, sum ikki var so krevjandi í so máta. Meira um hana seinni.

Næsta árið hevði eg úr at gera við undirvising og við at gera tilfar til tey lesandi. Ahugin fyri føroyskum, bæði bókmentum og máli, var knappliga vaksin, og tímarir kravdu nógvá fyrirreik-ing. »Gráur oktober« lá altso í dvala í umleið trý ár, meðan eg undirvísti og skrivaði aðrar bók-ur. Handritið bleiv stundum tikið fram, men tíð var aldrið at gera

nakað við tað. Í januar 1992 høvdu vit eisini fingið eina dótt-ur, og so var sannliga viðvent í holuni. Bæði so og so.

Umleið 1. september 1993, samstundis sum eg fór undir nýggja undirvising á universi-tetinum, gjørdi eg av, at nú skuldi tað vera. Huginum at skriva bilti einki, men tíð var ongantíð. Hana ætlaði eg mær so onkursvegna at taka mær, og tað vísti seg eisini at verða neyðugt. Lítil gekk í veggustovu og fekk allar tær vanligu sjúkurnar sum herja í hesum pesthellum. Tvs. at heystið og veturin við vóru merkt av svovntroti, og um somu tíð royndi eg at skriva. Eg noyddi meg at sita út á náttina, hóast eg mangan als ikki orkaði, og javnan var við at sálast av blektaðari mudi. Men alla somlu tíðina tvingaði eg meg sjálvan at halda fram, til skrivningin var av umleið 1. mars 1994.

Frá A til B

Tað er sostatt stórir munur á, hvussu bókurnar báðar um Hannis & Co eru skrivaðar. »Blíð er summarnátt« fekk alla ta tíð, hon vildi hava, meðan »Gráur oktober« er skrivað undir evindaligari tíðarneyð. Hetta hevði eisini við sær, at »Gráur oktober« gjørdist væl styttri, enn av fyrstan tíð ætlað. Kapitlini úr Italia skuldu vera fleiri, meiri var ætlað at gera burtur úr Apostlasektini og mangt afrat. Men eg vildi hava bókina lídna, og umstøðurnar vóru stak vána-ligast, so tað var bara at fara luft-vegis. Við hesum meini eg, at stytsti teinur ímillum punkt A og punkt B er luftlinjan. Soleiðis er »Gráur oktober« skrivað, og tað merkir hana sjálvsagt. Í mínum huga er hon nógv meiri ein bein-leiðis spenningsbók enn »Blíð er summarnátt« er. Stundir vóru ikki til at taka meira enn neyðugt við.

Sjálvur fryktaði eg fyri, at tað fór at merkjast enn meiri á bók-ini, hvørjum treytum hon er skrivað undir, men eyðnan tykist at hava verið við mær. Mong halda sjálvandi, at tann fyrri bók-in er tann frægara, men summi yngri fólk, eg havi tosað við, siga, at »Gráur oktober« er

